15 noiembrie 2016

CONFERINȚA NAȚIONALĂ
"APĂRAREA MEDIULUI ȘI A FONDULUI FORESTIER PRIN DREPTUL PENAL"

Discursul domnului Augustin Lazăr,
procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Criminalitatea contra mediului ambiant a devenit astăzi o realitate evidentă deopotrivă în plan local, național și internațional, iar prevenirea și combaterea sa o preocupare permanentă și chiar o prioritate pentru autoritățile publice, marele public și specialiștii domeniului.

Potrivit ultimelor evaluări, criminalitatea contra mediului se plasează, la nivel mondial, pe locul patru al activităților ilicite internaționale, generatoare de profit criminal, după traficul de stupefiante, contrafaceri și traficul de ființe umane. Toate studiile ne arată însă că această criminalitate este pe cât de gravă, pe atât de puțin cunoscută, rar urmărită și sporadic pedepsită de autoritățile naționale competente.

Un recent *raport al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) și INTERPOL* (iunie 2016) estimează că în prezent criminalitatea ecologică a atins recordul cu o valoare estimată la 258 miliarde de USD, depășind astfel de departe traficul ilegal de arme ușoare, organizațiile infracționale internaționale profitând de prădarea resurselor planetei. În plan valoric, pe categorii documentul avansează următoarele estimări: pierderile cauzate de exploatări infracţionale ating un cuantum de 9-26 mld. USD; infracţiunile silvice, inclusiv cele comise de persoane juridice şi tăierile ilegale de copaci, sunt evaluate între 51-152 mld. USD; infracţiunile relative la pescuit între 11-24 mld. USD; minieritul ilegal: 12-24 mld. USD ; deşeuri: 10-12 mld. USD.

Printre *cauze*, raportul citat identifică legile permisive și faptul că forțele de securitate și așa insuficiente, suferă de *subfinanțare cronică*. Aceasta oferă posibilitatea rețelelor infracționale organizate și grupurilor rebele armate să se îmbogăţească, grație unui comerț care alimentează conflicte, să devasteze ecosisteme și să amenințe speciile sălbatice pe cale de dispariție. Nu în ultimul rând, asociată marilor fenomene ale criminalității contemporane în frunte cu cel al *corupției*, își potențializează reciproc acțiunea și efectele. Rețelele de crimă organizată transnaționale se servesc adesea de criminalitatea de mediu în *scopul de „a spăla" banii* proveniți din traficul de droguri. Grupurile infracționale transnaționale sunt implicate în *traficul de deșeuri și produse chimice periculoase*, folosindu-se adeseori de „etichetajul înșelător" în scopul de a scăpa controlului exigent al organismelor chemate să aplice legea.

Este de domeniul evidenței faptul că o atare complexitate cere o intervenție publică multidisciplinară susținută împotriva rețelelor criminale organizate în domeniu, inclusiv pe calea cooperării transfrontaliere.

Documentul internațional invocat recomandă, în privința *remediilor* posibile și absolut necesare, adoptarea și aplicarea de *prevederi legislative și sancțiuni energice* la nivel național și internațional, armonizate coerent și coordonate, precum și măsuri vizând *combaterea paradisurilor fiscale*. Totodată, recomandă o *sporire a susținerii financiare* proporțional cu gravitatea amenințărilor pe care le generează criminalitatea ecologică la adresa dezvoltării durabile, a avantajelor economico-fiscale și mijloacelor de subzistență alternative pentru persoanele aflate la capătul lanțului infracțional. În fine, dar nu în ultimul rând, în acest din urmă deceniu infracționalitatea contra mediului a cunoscut o creștere de la 5 la 7% pe an. Aceasta înseamnă că infracțiunile de mediu – care cuprind comerțul ilegal cu specii ale vieții sălbatice, criminalitatea întreprinderilor mai ales în sectorul forestier, exploatarea și vânzarea ilegală a mineralelor, pescuitul ilegal, traficul de deșeuri periculoase ori frauda cu credite de carbon – cresc de 2-3 ori mai repede decât PIB-ul mondial.

În contextul unei lumi tot mai complexe și mai integrate, precum și al globalizării criminalității, aceste fenomene sub o formă sau alta, într-o măsură mai mare sau mai mică se manifestă și în România. Este binecunoscut faptul că, de mai mult timp, ne confruntăm cu traficul transfrontalier de deșeuri, inclusiv cu cele periculoase, pescuitul ilegal în apele românești ale Mării Negre, exploatarea irațională și în condiții nu întotdeauna legale și transferul extern de material lemnos ș.a.

Acestor „efecte" de ordin extern li se adaugă altele, poate chiar mai importante, ale situației interne în materie. Într-adevăr, este de necontestat faptul că *infracționalitatea ecologică reală*, rămasă ascunsă, este în țara noastră mult mai importantă decât cea descoperită, sesizată și cercetată administrativ sau penal și, în orice caz, incomparabilă cu cea pedepsită conform legislației în vigoare. O atare reacție penală neconvingătoare are multiple explicații, dar în mod evident are implicații tot mai grave asupra cadrului de viață al cetățenilor, condițiilor de existență ale societății românești și stării economiei naționale.

Recunoașterea și garantarea, în art. 35, urmare a revizuirii din 2003 a Constituției României, a *dreptului oricărei persoane la un mediu sănătos și echilibrat ecologic*, dezvoltarea unei legislații interne corespunzătoare acestui obiectiv și transpunerea în dreptul român a reglementărilor de mediu aferente dreptului Uniunii Europene au creat puternice premise și pentru structurarea unui răspuns penal coerent, adecvat și suficient de energic la ofensiva infracțiunilor de poluare sau de distrugere a mediului.

Din analiza situației existente, rezultă însă două aspecte negative majore, convergente și interdependente. Pe de o parte, o legislație confuză, incompletă și inadecvată domeniului, în permanentă modificare și completare. De altă parte, rezultă o atitudine încă rezervată, exagerat de precaută a organelor de aplicare a legii, de subevaluare a rolului instrumentelor juridice penale de protecție a mediului, care au zădărnicit procesul de structurare și realizare a unui autentic drept românesc penal al mediului.

Evoluțiile la nivelul realităților social-criminologice și necesitatea transpunerii depline – formale și actuale – a exigențelor Directivei 99/2008/CE privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal, precum și alte considerații de ordin teoretico-practic, ne obligă însă la depășirea impasului și relansarea problemei.

Din această perspectivă, împreună cu Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu" al Academiei Române și directorul său, prof. univ. dr. Mircea Duțu, fondatorul Școlii românești de drept al mediului, am înțeles să inițiem o primă dezbatere națională asupra problemelor criminalității ecologice și ale protejării mediului prin dreptul penal.

Impulsul pentru întreprinderea acestui demers a fost declanșat de participarea, în mai 2016, în Aula Universității din București, la deschiderea lucrărilor Conferinței Mondiale a Asociației Internaționale de Drept Penal (AIDP) cu tema *„Protecția medului prin dreptul penal"*. Faptul că pentru a găzdui această manifestare științifică a fost aleasă capitala României, precum și contribuțiile colegilor noștri la desfășurarea reuniunii au reprezentat o recunoaștere certă și exprimă considerația de care se bucură în plan internațional Școala românească de dreptul mediului. În același timp în România, inadecvările și ineficiența răspunsului legislativ și judiciar în raport cu acestea, deveneau tot mai evidente și năștеau îngrijorări pe măsură.

Această discrepanță evidentă între performanța teoretică și realitățile concrete a fost factorul declanșator al reflecției care ne-a făcut să considerăm că a venit timpul ca protecția mediului prin instrumentele dreptului mediului să devină o realitate și în țara noastră.

Pentru a trece la acțiune, în cooperare cu Institutul de Cercetări Juridice iniţiem astăzi o primă *dezbatere națională* pe tema *Apărării mediului şi a fondului forestier prin dreptul penal,* temă menită să pună față în față reputați specialiști, teoreticieni și practicieni, reprezentanți ai administrației de specialitate, magistrați-procurori și judecători, ai lumii academice și, nu în ultimul rând, ai societății civile ecologiste. Confruntarea de idei și experiențe va genera sinergiile necesare și concluziile care vor reprezenta repere ale discuțiilor și acțiunilor viitoare.

Din dorința unui demers de substanță și eficient am elaborat şi publicat volumul de față consacrat „punerii problemei protecției mediului", volum pe care îl găsiţi printre documentele conferinţei. Pe de o parte, volumul conturează în linii ferme cadrul de analiză teoretică, cu reevaluarea specificului de concepere și exprimare a sa la nivelul legislației în vigoare și al reacției concrete judiciare. Pe de altă parte, prezintă concluziile desprinse din activitatea concretă a parchetelor și instanțelor judecătorești în privința infracționalității ecologice, în ultimii cinci ani (2011-2016). Volumul urmărește astfel să ofere teoreticienilor dreptului o perspectivă actualizată asupra acestor infracțiuni, iar practicienilor un instrument de lucru eficace în aplicarea legii.

Fiecare studiu cuprinde concluzii și propuneri relevante ce merită a fi avute în vedere deopotrivă ca propuneri de *lege ferenda* și măsuri concrete de perfecționare privind acțiunile de aplicare a legii și eficientizare a răspunderii penal ecologice. Acestea, perfecționate și completate cu propunerile, comentariile și ideile rezultate din dezbateri pot oferi baza adoptării primelor măsuri concrete de sporire a eficienței acțiunii judiciare

în materie. Analiza a relevat că rezolvarea acestor probleme privind protecția mediului necesită organizarea unui *grup de reflecție* asupra următoarelor *probleme*: elaborarea unui *Cod al mediului*, care să reglementeze în mod special, într-o concepţie unitară, adecvată răspunderea penală pentru vătămările aduse mediului; în practică, crearea unor *complete specializate* pentru soluţionarea cauzelor privind contravențiile şi infracțiunile de mediu; organizarea unei *baze de date cu jurisprudența* în materie, a unei *rețele de procurori specializați* în domeniul mediului la toate nivelurile Ministerului Public; pregătirea de *ofițeri de poliție judiciară specializați*, elaborarea unor reglementări specifice cu privire la experți și *expertiza judiciară* în domeniul mediului; reînființarea *unor structuri de cercetare științifică* și inițierea unor ample *studii criminologice la nivel naţional* privind infracţionalitatea de mediu în România (cauze, dimensiuni, soluţii), în baza cărora să se ofere soluţii de reglementare la nivelul dreptului pozitiv.

Cu aceste gânduri, aştept cu speranţă şi încredere dezbaterile şi concluziile reuniunii ştiinţifice de astăzi.

În încheiere, mulţumindu-vă pentru faptul de a fi dat curs invitaţiei noastre, vă rog să-mi permiteţi să urez succes deplin lucrărilor conferinţei.

Prof. univ. dr. Augustin Lazăr
Procuror general al Parchetului de pe
lângă Înalta Curte de Casație și Justiție